

ZAMONAVIY TEXNOLOGIYADAN FOYDALANIB ONA TILINI O‘QITISH

Zoxida Matyakubova Sharifboyevna

Xorazm viloyati Hazorasp tumani 7-sonli maktab

Ona tili va adabiyot o‘qituvchisi

+998 99 500 67 27

Annotatsiya: Hozirgi kunda ta'lim jarayonida interaktiv metodlar, innovatsion texnologiyalar, pedagogik texnologiyalarni qo‘llashga bo‘lgan qiziqish kundan-kunga ortib bormoqda, bunday bo‘lishiga sabablardan biri shu kungacha ta'limda o‘quvchi-talabalarni faqat tayyor bilimlarni egallashga o‘rgatilgan bo‘lsa, zamonaviy texnologiyalarni qo‘llash esa ularni mustaqil fikrlashga kerakli masalalarni izlab topishga, tahlil va xulosa qilishga o‘rgatadi.

Kalit so‘zlar: texnologiya, multimedia, pedagogik texnologiya, axborot texnologiyalari, chet tili, IELTS, tendensiya.

Ta'lim sohasidagi barcha islohatlarning asosiy maqsadi ma'naviy jihatdan mukammal rivojlangan insonlarni tarbiyalash, ta'lim tizimini takomillashtirish, dars jarayonlarini yangi pedagogik va axborot texnologiyalari asosida har tomonlama zamon talabiga mos ravishda amalga oshirishdan iboratdir. Shuning uchun ham bugungi kunda ta'lim - tarbiya tizimida kompyuter va axborot texnologiyalarining zamonaviy texnologiyalaridan samarali foydalanishga alohida e'tibor berilmoqda. Bu esa ta'lim jarayonida o‘quvchilarga turli fanlardan bilim beruvchi pedagog kadrlarni axborot texnologiyalarining zamonaviy vositalalaridan foydalanishlari uchun, eng avvalo bu sohadagi bilim va malaka darajalarini oshirish, ta'lim tizimini texnik jihatdan ta'minlash, internetdan foydalanish imkoniyatlarini to'la yaratib berish orqaligina samarali natijaga erishish mumkin. So'nggi yillarda o'quv jarayonida zamonaviy texnologiyalardan foydalanish masalasi tobora ko'payib bormoqda. Bu nafaqat yangi texnik vositalar, balki o'qitishning yangi shakllari va usullarini, o'rganishga yangicha yondoshishdir. Chet tilini o'rganishda zamonaviy texnologiyalardan foydalangan holda o'z oldimizga qo'ygan asosiy maqsadimiz - bu chet tilida talabalarni o'qitish sifatini oshirish, ularning kommunikativ madaniyatini shakllantirish va rivojlantirish, amaliy mashg'ulotlarni o'rganish uchun texnologiyadan qanday samarali foydalanish mumkinligini ko'rsatish. Biz bugungi kunda Dunyoda kompyuterlar hukmronlik qiladigan davdamiz. Xuddi texnologiya ishbilarmonlik aloqalarida, o'yin-kulgida, musiqada, filmlarda va kundalik hayotimizning deyarli barcha jabhalarida katta ahamiyatga ega bo'lgani kabi, u ham ta'limda bir xil darajada muhim rol o'ynaydi. Tadqiqotlar shuni ko'rsatdiki, o'quvchilarning 90% i maktabda, ishda yoki uyda qandaydir turdagi kompyuter yoki mobil qurilmalardan foydalanish imkoniyatiga ega.

Shunday qilib, sinflar va o'qitish uslublari evolyutsiyasini texnologiya yo'nalishida tortishayotganini ko'rish ajablanarli emas. So'nggi yillarda yangi, texnologiya bilan birlashtirilgan sinf xonalari til o'rganishda ommalashmoqda. Aralashtirilgan ta'lim, virtual sinflar va ta'limni boshqarish tizimlari - bu eng yaxshi pedagog mutaxassislar tomonidan ma'qullanadigan ushbu yangi o'qitish metodikasi davrining namunalari. Ushbu usullar o'quvchilarning faolligini kuchaytirish, o'qituvchining rolini engillashtirish va barcha ishtirokchilar uchun tizimli, keng qamrovli o'quv tajribasini ta'minlash uchun tilni o'rganish texnologiyasidan foydalanishni o'z ichiga oladi. Ona tili o'quvchini mustaqil fikrlashga, mulohazalarni og'zaki va yozma ravishda to'liq bayon qilishga o'rgatadi. O'quvchining savodxonlik darajasini, uning ijtimoiy hayotda tutgan o'rni ona tilidan hosil qilingan bilim va malakalari asosiga quriladi. Ma'lumki, har bir milliy til o'zida moddiy olamni aynan, adyektivat aks ettirishdan tashqari ruhiy olamni, qayg'u-alamlari-yu shodliklarini ham o'rinda tugal ifodalaydi. Insonda har bir narsaga nisbatan o'z munosabatini bildirish imkoniyati bor va bu imkoniyat har gal tilning muayyan shakllari orqali yuzaga chiqariladi. Tilning o'ziga xos nafosatini o'quvchilarga yetkazish, his qildirish, sezish va undan oqilona foydalanish maqsadida hozirda ona tili ta'limida an'anaviy usullardan tashqari zamonaviy axborot va pedagogik texnologiyalardan unumli foydalanilmoqda. Keyingi yillarda breynrayting, breynstorming, aqliy hujum, bumerang, blits-so'rov, klaster, keys-stadi, germenektiv suhbat kabi turli tuman metodlar paydo bo'ldi. Shunday usullardan biri kakografiyadir. Kakografiya so'zi lotincha kakos – yomon, xunuk, yoqimsiz va graphos – yozmoq so'laridan olingan bo'lib, muayyan maqsadni ko'zlab xatoliklarga yo'l qo'yilgan matnni tuzattirish orqali o'quvchilarga imloni o'rgatish usuli sanaladi. Bu usulning pedagogik va didaktik jihatlari hali ochib berilmagan. Rus tilida какофонический, какофония degan so'zlar mavjud bo'lib, ularga lug'atlarda quloqqa yoqmaydigan, yoqimsiz, nosoz, g'aliz; uyg'unlashmagan, yoqimsiz tovushlar yig'indisi degan izohlar beriladiki, bu so'z semantikasiga salbiy baho yuklaydi. Shunga ko'ra, kakografiya usulida yozuv bilan bog'liq g'alizlik, yoqimsizlik yashirinib yotganga o'xshaydi, ammo orfografik nuqtayi nazardan qaralganda u bilan bog'liq didaktik hamda pedagogik jihatlarni ochib berish masalaga oydinlik kiritishi mumkin. Kakografiya interfaol usullardan biri sifatida o'quvchilarni mustaqil fikrlashga, narsalarni bir-birlari bilan solishtirishga, izlanishga, masalaning yechimini topishga, eng muhimi ona tili darslarida olingan bilim va malakalariga asoslanib, muayyan mavzular bo'yicha zaruriy xulosalar chiqarishga yordam beradi. O'quvchilardagi loqaydlik, beparvolikni yo'qotib, dadillikka, ijodkorlikka chorlaydi, mutelik, tobelik, nafaollik kabi salbiy xususiyatlarga barham beradi. Ayniqsa, fonetika, grafika, orfografiya, leksika va morfologiya bo'limlari bilan bog'liq amaliy darslarni o'tishda kakografiya usuli yaxshi samara beradi. Masalan, o'quvchilarga unli va undosh tovushlar bo'yicha yetarlicha ma'lumotlar berilgach, “Mustahkamlash darslari” yoki “Takrorlash darslari”da turli

topshiriqlardan foydalanish maqsadga muvofiq. Bunda asosiy e'tibor so'zlarning aytilishi va yozilishi o'rtasidagi farqqa qaratiladi. Tajribadan ma'lumki, o'quvchilarning aksariyati ona tili darslarida imlo qoidalarini puxta o'zlashtirmaydilar. So'larni qanday aytilsa, shunday yozishga odatlanib qoladilar. Shuningdek, o'quvchilarning nutqidagi dialektal xatoliklar ularning savodxonligiga soya solidi. Bu esa bora-bora ulardagi savodxonlik darajasining qotib qolishiga, so'zlarning muntazam ravishda xato yozilishiga sabab bo'ladi. Masalan, o'quvchilarning og'zaki nutqida baho, bahor, bilan, yulduz, teatr, savol, orden, obod, marvarid, shanba, mas'ul, daryo kabi so'zlarni boho, bohor, blan, yuldiz, tiatr, sovol, ordin, obot, marvarit, shamba, ma'sul, dayra tarzida talaffuz qilish va shu asosda xato yozish amaliyotda uchraydi. Bu narsa ularning unli va undosh harflar imlosi bo'yicha ona tili darslarida yetarlicha bilim va malakaga ega bo'lganliklarini ko'rsatadi. Bu kabi xatoliklarning oldini olish maqsadida “O'zbek tilining imlo qoidalarini”dagi “Ayrim unli va undoshlar imlosi” yuzasidan tegishli nazariy ma'lumotlar mavzular o'tilgach, quyidagicha topshiriq beriladi: So'zlarni o'qing, xato yozilgan o'rinlarni topib, o'zbek tilining imlo qoidalariga mos ravishda ularni to'g'rilang va daftaringizga ko'chirib yozing. Bugalter, hayol, xayo, xolol, momila, xuqiq, rektir, kanferensiya, kampyuter, maylis va hokazo. To'g'ri yozilishi: buxgalter, xayol, hayo, halol, muomala, halol, huquq, rektor, konferensiya, kompyuter, majlis. Kakografik yo'nalishdagi bunday topshiriqlarni bajarish bilan quyidagi natijalarga erishish mumkin:

- O'quvchi va o'qituvchi o'rtasidagi aloqa mustahkamlanadi;
- O'quvchilar ona tilidan olingan bilim va malakalarni xotirlashga, esga olishga harakat qiladi;
- Materiallarni bir-biriga solishtiradi, taqqoslaydi;
- Xulosalar chiqaradi, orfografik bilimlarni mustahkamlaydi.

Ayniqsa, og'zaki nutqda h – x, b – p, d – t, z – s kabi birining o'rniga ikkinchisi ko'p qo'llaniladigan undosh tovushlarning imlosini o'rgatishda kakografiya usuli yaxshi samara beradi. Bunda xato yozilgan so'zlarni o'quvchilarga slaydlar orqali ko'rsatish, sinf taxtasiga ataylab xato yozish, so'zlari xato yozilgan tarqatma materiallarni qo'llash kabi vositalardan foydalanish unumli. Bundan tashqari muvaffaqiyatli o'qituvchilarni tayyorlashda ham texnologiyalar ko'proq foyda keltiradi. Aslida, muvaffaqiyatli o'qituvchilar - bular shaxslararo va shaxslararo munosabatlarning yuqori darajalariga ega va ular bolalar bilan tanishish uchun real imkoniyatlarga ega, qaerda bo'lishidan qat'i nazar va ularning so'zlarini chin dildan eshitish. Bundan tashqari, muvaffaqiyatli o'qituvchilarga ega bo'lishi kerak, o'qitiladigan materialni va uning kamtarligini, sevimli shaxsiyatini va ularning o'zaro munosabatini chuqur anglash va ularning o'quvchilari bilan aloqa qilish va ularga bo'lgan hurmat. Bundan tashqari, muvaffaqiyatli ingliz tili o'qituvchilari mavjud

texnologiyalardan maksimal darajada foydalanishlari kerak, o'quv xonalari va shuningdek, o'z o'quvchilari uchun Internetdan yuklab olingan qiziqarli materiallardan foydalanadilar.

REFERENCES:

1. Saydaliyev S. Chet tili o'rgatish metodikasidan maruza matnlari - Namangan-2002 www.scientificprogress.uz «SCIENTIFIC PROGRESS» Scientific Journal ISSN: 2181-1601 // Volume: 1, ISSUE: 6 805
2. Yo'ldoshev J. Yangi pedagogik texnologiyalar yo'nalishlari, muammolari. Xalq ta'limi 1999-yil
3. Hoshimov O'.H; Yoquvov I.Y. Ingliz tili o'qitish metodikasi- Toshkent - 2003y.
4. Chet tillarini o'qitish zamonaviy texnologiyasi masalalari. Respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi materiallari - Toshkent 2007-yil
5. Ziyonet.uz
6. Pedagog.uz
7. Literaryagency.uz